מַעֲשֶׂה ח

ONCE there was a rabbi who had no children. Finally, he had an only son. He raised him and married him off. The son used to sit in an attic room and study in the manner of rich men and he always studied and prayed. The son had already performed a commandment by which he reached the aspect of "the small light." And yet he felt that there was some imperfection in himself, but he did not know what it was, so he felt no delight in his study and prayer. He told it to two young men and they advised him to go to a certain *zadik*. And the only son went to tell his father that since he did not feel any delight in his worship (his praying, his study, and other commandments) and felt something missing but did not know what, he wanted to go to the *zadik*. And his father answered him: "Why should you want to go to him? You are a greater scholar than he, and of a better family than he. It is not fitting that you should go to him. Turn away from this road!" Thus he prevented him from going.

The son returned to his study and again he felt that imperfection. Again he took counsel with those men, and they advised him as they had before to go to the *zadik*. And again he went to his father. His father dissuaded him and prevented him as before. And so it happened several times. The son felt he was missing something and he longed very much to fulfill this imperfection but did not know what it was. So he came once more to his father and implored him till his father was forced to go with him, because he did not want to let him go

מעשה ברב אחד שלא היה לו בנים. אחר־כך היה לו בן יחיד, וגדל אותו והשיא אותו, והיה יושב בעליה ולמד כדרך אצל הגבירים. והיה לומד ומתפלל תמיד, רק שהיה מרגיש בעצמו שחסר לו איזה חסרון ואינו יודע מהו. ולא היה מרגיש טעם בלמודו ובתפלתו. וספר לפני שני אנשים בני הנעורים, ונתנו לו עצה, שיסע לאותו צדיק. ואותו בן הנ"ל עשה מצוה, שבא על־ידה לבחינת מאור הקטן. והלך אותו הבן יחיד וספר לאביו: באשר שאינו מרגיש טעם בעבודתו כנ"ל, וחסר לו ואינו יודע מהו, בכן הוא רוצה לנסע לאותו צדיק. והשיב לו אביו: איך אתה בא לנסע אליו, הלא אתה למדן יותר ממנו ומיחס יותר ממנו, לא נאה לך לנסע אליו, כלך מדרך זו. עד שמנע אותו לנסע. וחזר ללמודו, ושוב הרגיש חסרון כנ"ל. והתיעץ שוב עם אותן האנשים הנ"ל, ויעצו אותו כמקדם לנסע להצדיק. ושוב הלך לאביו, והטה אותו אביו ומנע אותו כנ"ל, וכן היה כמה פעמים. והבן הנ"ל היה מרגיש שחסר לו, והיה מתגעגע מאד למלאת חסרונו ולא ידע מהו, כנזכר לעיל. ובא עוד לאביו והפציר בו, עד שהכרח אביו לנסע עמו, כי לא רצה להניח אותו לנסע לבדו, מחמת שהיה בן יחיד. ואמר לו אביו: הלא תראה שאסע עמך, ואראה לך שאין בו ממש. ואסרו המרכבה ונסעו. אמר לו אביו: בזה אנסה – אם יתנהג כסדר, הוא מן השמים, ואם לאו, אינו מן השמים, ונחזר. ונסעו ובאו אל גשר קטן, ונפל סוס אחד והמרכבה נתהפכה וכמעט נטבעו. אמר לו אביו: ראה שאינו מתנהג כסדר ואין הנסיעה מן השמים. וחזרו.

וחזר הבן ללמודו, ושוב ראה החסרון, שחסר לו ואינו יודע. וחזר והפציר באביו כנ"ל, והכרח לנסע עמו שנית. וכשנסעו, העמיד אביו הנסיון כבראשונה, אם יתנהג כסדר. ונזדמן כשהיו

מעשה אמאל איז גיווען א רב. דער רב האט קיין קינדער ניט גיהאט. דערנאך האט ער גיהאט א בן יחיד. און ער האט אים מגדל גיווען. און ער האט אים חתונה גימאכט. דער בן יחיד פלעגט צו זיצין אויף איין איבער שטיבל און האט גילערינט. אזוי ווי דער סדר איז ביי גבירים. און פלעגט לערנען און דאווינען תמיד. נאר ער האט ביי זיך גיפילט אז סע פעלט אים עפעס א חסרון. און האט ניט גיוואוסט וואס. און ער האט ניט גיפילט קיין טעם אין דעם לערנען און אין דעם דאווינען. האט ער דאס דערציילט פאר צוויי יונגע לייט. האבן זיי אים איין עצה גיגיבן. אז ער זאל פארין צו דעם און דעם צדיק. און דער בן יחיד האט גיטאן א מצוה. וואס דורך דער מצוה איז ער גיקומען צו דער בחינה מאור הקטן. איז גיגאנגען דער בן יחיד און האט דאס דערציילט זיין פאטער. באשר ער פילט ניט קיין טעם אין זיין עבודה (כלומר אין דעם וואס ער דינט גאט דהיינו דאווינען און לערנען און אנדערע מצות) און סע גייט איז אפ און ער ווייסט ניט וואס. בכן. וויל ער פארין צו דעם צדיק (וואס מען האט אים גיזאגט כנ"ל) האט אים דער פאטער גיענפערט. ווי קומסטו צו אים צו פארין דו ביסט דאך מער למדן פון אים. און מער מיוחס פון אים. סע שטייט דיר ניט אן צו אים צו פארין. גיי אוועק פון דעם וועג. ביז דער פאטער האט אים ניט דערלאזט צו פארין צום צדיק. האט זיך דער בן יחיד ווידער גיזעצט לערנען. האט ער ווידער גיפילט דעם חסרון. כנ"ל. האט ער ווידער איין עצה גיהאלטין מיט די מענשן. האבין זיי אים ווידער די עצה גיגיבן אז ער זאל פארין צו דעם צדיק. איז ער ווידער גיגאנגען צום פאטער. האט אים דער פאטער ווידער אפ גישלאגין. און האט אים ניט דערלאזט. און אזוי איז גיווען עטליכע מאל. און דער בן יחיד האט אלץ גיפילט אז סע גייט אים עפעס אפ. און האט זייער גיבענקט ער זאל ממלא זיין דעם חסרון (כלומר ער זאל מיט עפעס פארעכטן אז סע זאל אים ניט אפ גיין) און ער האט נישט גוואוסט וואס דער חסרון איז. כנ"ל. איז ער נאך אמאל גיקומען צום פאטער און האט אים זייער גיבעטין. ביז דער פאטער האט גימוזט מיט זיין פארין. ווארין דער פאטער האט אים ניט גיוואלט אליין לאזין פארין. מחמת ער איז גיווען ביי אים א בן יחיד. האט אים דער פאטער גיזאגט זעה איך וועל מיט דיר פארין. וועל איך דיר ווייזין אז ער איז גאר נישט (כלומר אז דער צדיק איז נישט) האבין זיי איין גישפאנט די בריקע און זענען גיפארין. האט דער פאטער צו זיך גיזאגט. דא וועל איך פרובן. וועט זיך אנדערש פירין כסדר. איז עס מן השמים. און אז ניט. איז ניט מן השמים אז מיר זאלין פארין. וועלין מיר זיך אומקערין. זענען זיי גיפארין. ווי זיי זענען גיפארין זענען זיי גיקומען צו איין קליין בריקיל. איז אראפ גיפאלין א פערד און די בריקע האט זיך איבער גיקערט. און זיי זענען כמעט דערטרונקען גיווארין. האט אים דער פאטער גיזאגט זעהסטו אז סע פירט זיך ניט כסדר. און די נסיעה איז ניט מן השמים. האבן זיי זיך אום גיקערט. האט זיך ווידער דער בן יחיד גיזעצט לערנען און האט ווידער גיזעהן אז סע גייט אים עפעס אפ. און ער ווייסט ניט וואס. האט ער ווידער מפציר גיווען דעם פאטער. האט דער פאטער גימוזט מיט אים נאך אמאל פארין. ווי זיי זענען גיפארין. האט דער פאטער ווידער גישטעלט

Patently the most polemical of these tales, "The Rabbi's Son" portrays the spiritual struggle of a brilliant son of a traditional non-Hasidic rabbi of great learning and family lineage. The son is attracted to the charismatic leadership of the zadik because he feels that something is missing in his spiritual life, which has been devoted to intensive study and ordinary ritual piety. Stories of this sort are legion in Shivhe HaBesht (*The Praise of the Baal Shem Tov*) *which often discusses the resistance of the potential Hasid to the new spiritual leader.*

In this Bratslav tale, the struggle takes on cosmic dimensions and ends in tragedy with the son's death. Supernal forces seem to attract the son to the zadik, but they are blocked—as in the previous story—by the will of Samael who realizes that the spiritual union of this young man with this specific zadik will bring the messiah and render Samael irrelevant. Samael, who appears in the guise of a reputable merchant, persuades the father to return home with his son by accusing the zadik of frivolous behavior, an unspecified but standard accusation leveled at zadikim.

Only after the son's death, when the deed cannot be remedied, is it revealed to the rabbi in a dream by the zadik himself that the rabbi's obstinacy and incredulity not only caused the son's death, but prevented the initiation of the messianic age. This obstinacy was the work of Samael.

נוסעים, ונשברו שני הידות, שקורין 'אקסין'. ואמר לו אביו: ראה שאינו מתנהג לנו לנסע, כי האם זה דרך הטבע שישתברו שני האקסין, וכמה פעמים שנסעו עם המרכבה הזאת ולא נזדמן כזאת, וחזרו. וחזר הבן הנ"ל לדרכו כנ"ל (היינו ללמודו וכו' כנ"ל), ושוב הרגיש החסרון כנ"ל, והאנשים יעצו אותו לנסע, וחזר לאביו והפציר אותו כנ"ל, והכרח לנסע עמו עוד. ואמר לו הבן, שלא נעמד עוד על נסיון כזה, כי זה דרך הטבע שנופל סוס לפעמים או שנשתברין האקסין; אם לא שיהיה איזה דבר מרגש מאד. ונסעו, ובאו לקרעטשמע ללון, ומצאו שם סוחר והתחילו לספר עמו כדרך הסוחרים. ולא גלו לו שהם נוסעים לשם, כי הרב היה מתבייש בעצמו לומר שנוסע לאותו הצדיק. והיו מדברים מעסקי העולם, עד שבסבוב הדברים הגיעו לספר מצדיקים, היכן נמצאים צדיקים, וספר להם ששם נמצא צדיק, ושם ושם. והתחילו הם לדבר מהצדיק שנסעו אליו. השיב להם: זה (בלשון תמה), הלוא קל הוא, כי אני נוסע עכשו ממנו, ואני הייתי שם, שהיה עובר עברה. ענה אביו ואמר לבנו: הראית בני מה שזה הסוחר מספר לפי תמו, והלוא הוא נוסע משם. וחזרו לביתם, ונפטר אותו הבן. ובא כחלום להרב הנ"ל אביו, וראה אותו שהיה עומד בכעס גדול. ושאל אותו: למה אתה בכעס כל־כך. והשיב לו, שיסע לאותו הצדיק הנ"ל (שרצה לנסע עם בנו אליו כנ"ל), והוא יגיד לך על מה אני בכעס. והקיץ, ואמר שמקרה הוא. אחר־כך חלם לו עוד כנ"ל, ואמר שהוא גם־כן חלום שוא, וכן עד שלשה פעמים. והבין הלוא דבר הוא, ונסע לשם. ופגע בהדרך את הסוחר שפגע מקדם בעת שנסע עם בנו, והכיר אותו ואמר לו: הלוא אתה הוא שראיתיך באותו הקרעטשמע. והשיב לו: כודאי ראית אותי. ופתח פיו ואמר לו: אם תרצה, אהיה בולע אותך. אמר

אויף א פרוב אזוי ווי פריער אויב סע וועט זיך פירן כסדר (וכו' כנ"ל.) ווי זיי זענען געפארן זענען צובראכן געווארן ביידע אקסין. האט אים דער פאטער געזאגט. זעה אז סע פירט זיך ניט אונז אז מיר זאלין פארן. ווארין איז דאס דען א דרך הטבע. אז ביידע אקסין זאלין צובראכין ווערין. וויפיל מאל מאיז געפארין מיט דער בריקע. און סע האט זיך אזוינס ניט געטראפין. האבן זיי זיך ווידער אום געקערט. האט זיך דער בן יחיד ווידער גענומען צום לערנען כו' כנ"ל. און האט ווידער געפילט דעם חסרון כנ"ל און די יונגע לייט האבין אים אלץ אנגערעט אז ער זאל פארין. איז דער בן יחיד ווידער געגאנגען צום פאטער. און האט אים ווידער מפציר געוועזן. האט ער געמוזט נאך אמאל מיט אים פארין. האט דער בן יחיד צום פאטער געזאגט. אז מען זאל שוין ניט שטעלין אויף אזוי א פרוב. ווארין דאס איז א דרך הטבע. אז סע פאלט אמאל א פערד אראפ. אדער סע ווערין אקסין צו בראכין. סיידין סע וועט עפעס זיין א ווילדע זאך. זענען זיי געפארין. און זענען געקומען נעכטיגן אין א קרעטשמע האבין זיי דארט געפונען א סוחר. האבין זיי מיט אים אנגעהויבין צו שמוסין. אזוי ווי דער סדר איז פון סוחרים. און האבין אים נישט געזאגט אז זיי פארין אהין (צו איין גוטין יהודי) ווארין דער רב האט זיך געשעמט צו זאגין אז ער פארט צו דעם גוטין יהודי. און זיי האבין געשמועסט וועלט זאכין. ביז אין די רייד האבין זיי אן געהויבן צו שמוסין פון גוטע יודין. ווי סע געפינען זיך גוטע יודין. האט ער זיי דערציילט (דהיינו דער סוחר) אז דארט געפינט זיך א גוטער יהודי און דארט. האבין זיי אנגעהויבין צו שמוסין פון דעם גוטין יהודי וואס זיי פארין צו אים. האט דער סוחר זיי געענפערט. דער (מיט א לשון ווי מפארווינדערט זיך) ער איז זיך א קל (כלומר ניט קיין ערליכער יהודי) אט פאר איך פון אים. בין איך דערביי געוועזן און ער האט געטאן איין עבירה. האט זיך דער פאטער אנגערופין (צום בן יחיד) זעהסטו מיין קינד וואס דער סוחר דערציילט לפי תומו (כלומר ער איז זיך ניט מכוין אין מיסטנע צו דערציילין שלעכץ פון דעם גוטין יהודי נאר דורך די רייד האט ער עס דערציילט) האט פארט ער דאך פון דארט. האבין זיי זיך אומגעקערט אהיים (דהיינו דער רב מיט דעם בן יחיד) איז דער זון געשטארבן. און איז געקומען צו חלום צום פאטער. האט דער פאטער געזעהן אז ער שטייט אין גרויס כעס. האט דער פאטער אים געפרעגט פאר וואס ביסטו אזוי אין כעס. האט ער אים געענפערט (דהיינו דער זון וואס סע געשטארבן האט געענפערט אין חלום דעם פאטער) אז ער זאל פארין צו דעם גוטין יהודי (וואס זיי האבין געוואלט פריר פארין צו אים) וועט ער דיר זאגין פאר וואס איך בין אין כעס. האט ער זיך אויף געכאפט. און ער האט זיך געטראכט סע איז איין מקרה (כלומר סע נאר א חלום ניט קיין אמת) נאך דעם האט זיך אים ווידער אזוי גחלימט. האט ער ווידער גימיינט סע איז א פאלטשיר חלום. און אזוי איז געוועזן דריי מאל. האט ער פארשטאנען. אז דאס איז ניט קיין לערע זאך איז ער געפארין אהין (דהיינו דער רב איז געפארין צום דעם גוטין יהודי וואס ער איז פריר געפארין מיט זיין זון אהין). אויף דעם וועג האט ער ווידער באגעגינט דעם סוחר וואס ער האט פריר באגעגינט. אז ער איז געפארין מיט זיין זון. און דער רב האט אים דערקענט. און דער רב האט געזאגט צום סוחר. דו ביסט זיך דער וואס איך האב דיך געזעהן אין דער קרעטשמע. ענפערט ער אים אוודאי האסטו מיך געזעהן און עפינט אויף דאס מויל. און זאגט צו אים. אז דו ווילסט האט שלינג איך דיך איין. זאגט ער צו

by himself since he was an only son. And his father told him: "I shall go with you, and show you there is nothing real in him." They harnessed the carriage and set out.

His father said to him: "This is how I shall test. If the journey proceeds without mishap, it is from heaven. And if not, it is not from heaven and we shall return." They set out. They came to a small bridge and one horse fell down and the carriage turned over and they almost drowned. The father said: "You see that this journey does not proceed without mishap and is not from heaven." And they returned home.

The son went back to his studies and again he saw his imperfection and did not know why. He came again and implored his father as he had done before and the father was forced to go with him again. When they set out his father established the former test: "If it proceeds without mishap . . . ." And it happened that while they were traveling, the two axles broke. And his father told him: "You see that it does not proceed as if we should go, since, is it natural for two axles to break? They have traveled so many times with this carriage and nothing like that has happened!" And they returned home.

The son returned to his way of life, that is, to his studies, etc., and again felt that imperfection. And the men advised him to travel. The son told his father that they should not establish such a test, since it is natural for a horse to fall sometimes or for axles to break, unless there is something very bizarre.

They set out and came to an inn to spend the night. They found a merchant there, and they started talking to him like merchants, but they did not reveal to him where they were going, because the rabbi was ashamed to say that he was going to the *zadik*. They talked about the affairs of the world, until in the course of the conversation, they reached the subject of *zadikim*, and where *zadikim* were to be found. The merchant told them there was a *zadik* there, and there and there so they started talking about the *zadik* they were traveling to. Then the other answered, in amazement, "But he is frivolous! I am coming from him now, and I was there when he committed a sin." The father answered and said to his son: "Did you see, my son, what this merchant has reported while speaking plainly with no intention to malign? And he is coming from there." And they returned home.

And the son died. And he came to his father, the rabbi, in a dream. When he saw his son standing in great anger, he asked him: "Why are you so angry?" He answered him that he should go to the *zadik* whom they had intended to go to, "and he will tell you why I am angry." The father woke up and said it was just a coincidence. Afterwards he dreamt again as before, and he said this, too, was an idle dream. And this happened a third time. Then he understood that there was something in it and he traveled there.

On the way he met the merchant whom he had met before when he had traveled with his son, and recognizing him said to him: "Aren't you the one whom I saw in that inn?"

He answered him: "Of course you saw me."

The merchant opened his mouth and told him: "I can swallow you if I want to."

He said to him: "What are you talking about?"

And he replied: "Do you remember? When you traveled with your son, first the horse fell on the bridge, and you returned. Then the axles broke. Then you met me and I told you that the *zadik* was frivolous. And now that I have done away with your son you are allowed to go on. For your son was in the aspect of 'the small light,' and that *zadik* is in the aspect of 'the great light,' and if they had united the Messiah would have come. But now that I have done away with him, you are allowed to travel."

In the middle of his words he disappeared, and the rabbi had no one to talk to. The rabbi traveled to the *zadik* and he cried: "What a pity, what a pity! A pity on those who are lost and will never be found! May the Lord, blessed be He, return our exiles shortly, Amen."

(That merchant was Samael himself, who disguised himself as a merchant and led them astray. Afterwards, when he met the rabbi again, he teased him for having heeded his advice, because this is Samael's manner, as is known. May the Lord, blessed be He, save us!)

לו: מה אתה מדבר. השיב לו: זכור אתה כשנסעת עם בנך, ובתחלה נפל סוס על הגשר, וחזרת. אחר־כך נשברו האקסין, אחר־כך פגעת בי, ואמרתי לך שהוא קל. ומאחר שפטרתי אותו, את בנך, עכשו אתה רשאי לנסע. כי הוא היה בחינת מאור הקטן, והצדיק הנ"ל הוא בחינת מאור הגדול; ואם היו מתועדים יחד, היה בא משיח. וכיון שפטרתי אותו, אתה רשאי לנסע. ובתוך דבריו נעלם, ולא היה לו עם מי לדבר. ונסע הרב אל הצדיק וצעק: חבל, חבל, חבל על דאבדין ולא משתכחין. השם יתברך ישיב נדחינו בקרוב אמן.

חוה הסוחר הנ"ל היה הסמך־מם בעצמו (שנדמה לסוחר והטעה אותם. ואחר־כך כשפגע שנית בהרב הנ"ל, התגרה עמו הוא בעצמו על אשר שמע לעצתו, כי כן דרכו כידוע). השם יתברך יצילנו.

אים (דהיינו דער רב צום סוחר) וואס רעטסטו. האט ער אים גיענפערט גידענקסטו אז דו ביסט גיפארין מיט דיין זון. און פריר איז א פערד אראפ גיפאלין אויף דער בריק האסטו זיך אום גיקערט. דערנאך זענען די אקסין צובראכן גיווארן דער נאך האסטו מיך באגעגינט. האב איך דיר גיזאגט אז ער איז א קל. היינט אז איך האב שוין דיין זון גיפטיר'ט. היינט מעגסטו שוין פארין. וואריןדער זון איז גיוועז א בחינת מאור הקטן און דער צדיק וואס ער האט גיוואלט צו אים פארין ער איז א בחינת מאור הגדול. און אז זיי ביידע זאלין זיך גיוועז אין איינעם צום אויף קומען וואלט משיח גיקומען. און היינט אז איך האב אים שוין גפטירט. מעגסטו שוין פארין. דערוויל איז ער נעלם גיווארין אין די רייד (כלומר דער סוחר איז פארשוואונדן גיווארין פלוצים אין די רייד) און ער האט ניט גיהאט מיט וועמען צו ריידין. איז דער רב גיפארין צו דעם צדיק. און האט גישריגן גיוואלד. גיוואלד. חבל על דאבדין ולא משתכחין (וויי אויף דעם וואס סע פארלוירין גיווארין און מע קען ניט גיפינען):

און דער סוחר איז גיוועז דער ס"מ אליין. וואס ער האט זיך פארשטעלט פאר איין סוחר און האט זיי אפגינארט און דער נאך אז ער האט זיך דאס אנדערע מאל באגעגינט מיט דעם רב. האט ער זיך מיט אים אליין גירייצט. נאך וואס ער האט אים גיפאלגט. וואריןאזוי איז דער סדר פון דעם יצר הרע. פריר רעט ער אן דעם מענשן. און אז דער מענש פאלגט אים ח"ו. רייצט ער אליין זיך דער נאך מיט דעם מענטשן און איז זיך אין אים אליין נוקם. נאך וואס ער האט אים גיפאלגט. הש"י זאל אונז מציל זיין פון אים. און זאל אונז אום קערין צום רעכטין אמת אמן: